

Yaşar Nuriyev
Azərbaycan Dillər Universiteti

XARİCİ DİLİN MƏNİMSƏNİLMƏSİNİN SƏMƏRƏLİLİYİNİ TƏMİN EDƏN BƏZİ AMİLLƏR

Açar sözlər: *koqnitiv, metakoqnitiv, affektiv, interferensiya, transferensiya*

Keywords: *cognitive, metacognitive, affective, interference, transference*

Ключевые слова: *когнитивный, метакогнитивный, аффективный, интерференция, перенос*

Müasir dünyada gedən qloballaşma və inteqrasiya meyllərinin durmadan artması, elmi-texniki tərəqqinin, yeni texnologiyaların imkanlarından geniş istifadə olunması qloballaşan dünyanın ümumüsiyyət vasitəsinə çevrilmiş ingilis dilinin əhəmiyyətini və onun işləkliyini ön plana çəkir. Bu, əslində, XX əsrin ortalarından etibarən geniş vüsət alan qloballaşma prosesinin, genişmiqyaslı inteqrasiyanın səbəb olduğu beynəlxalq ünsiyyət ehtiyacına olan tələbatın ödənməsi ilə bağlıdır. Beynəlxalq ünsiyyətin geniş işlənmə arealını tələb etməsi insanlar arasında mühüm ünsiyyət vasitəsi olan, başqa dillərdən fərqli xüsusiyyətləri ilə seçilən ingilis dilinin istər öyrənilməsini, istərsə də öyrədilməsini şərtləndirir.

İngilis dilinin tədrisi ilk baxışdan sadə görünsə də, onun özünəməxsus çətinlikləri vardır. Dil sosial hadisə olsa da, onun mənimsənilməsi prosesi xüsusi yanaşma və amillərin nəzərə alınmasını tələb edir.

Elmi-metodik ədəbiyyatı nəzərdən keçirərkən tədqiqatçılar tərəfindən xarici dilin öyrənilməsinə təsir edən amillərin aşağıdakı kimi təsnif edildiyinin şahidi oluruq:

- koqnitiv amillər (dil qabiliyyətləri, öyrənmə strategiyaları);
- affektiv amillər (münasibətlər, motivasiya, narahatlıq);
- metakoqnitiv amillər (öyrənmənin planlaşdırılması, özünə nəzarət, özünü-qiyətləndirmə);
- demoqrafik amillər [7].

C.A.Taker qeyd edir ki, xarici dili öyrənərkən aşağıdakı amillər nəzərə alınmalıdır:

1. şəxsi amillər:
 - təlimin şəraiti;
 - təlimin məqsədi;
 - təlimin müddəti;
 - tədris prosesinin təşkili vasitələri;
2. sosiomədəni amillər:
 - dilin statusu;
 - öyrənilən dilin digər dillərlə əlaqəsi;
 - mədəniyyətlərin uyğunluğu;

3. fərdi amillər:

- dilöyrənənlərin yaş və psixoloji xüsusiyyətləri [9].

R.Ellis də yaş, qabiliyyətlər, zəka, koqnisiya, münasibətlər, motivasiya və şəxsiyyət amillərinin xarici dillərin öyrənilməsinə təsir edən ümumi məsələlər olduğunu qeyd edir [4].

Xarici dilin öyrənilməsinə təsir edən koqnitiv amillərə yaddaş, diqqət və şüur, unutma və öyrənmə prosesinin baş verdiyi mühit aid edilir. Metakoqnitiv amillərə xarici dili öyrənənin dilə mükəmməl yiyələnməsi, məlumatlı olması vacib hesab edilən öyrənmənin planlaşdırılması, özünə nəzarət, özünüqiymətləndirmə, prioritetlərin müəyyən edilməsi strategiyaları aiddir [6].

C.Riçardz və R. Şmidt koqnisyanı düşünmə, xatırlama, qavrama və tanıma zamanı istifadə edilən müxtəlif əqli proseslər kimi müəyyən edirlər. Onlar daha sonra koqnitiv prosesin dilöyrənənlərin xarici dili öyrənərkən istifadə etdikləri nəticə çıxarma, ümumiləşdirmə, deduktiv öyrənmə, nəzarətmə və yaddasaxlama kimi əqli proses olduğunu müəyyən edirlər [8, s.82-84].

B.L.Liver qeyd edir ki, koqnisiya müşahidə etmək, diqqət yetirmək, fərziyyə yürütmək, deyilənləri müşahidə etmək, oxunulan və eşidilənləri şərh etmək kimi əqli proseslərdən istifadəni ehtiva edir [6].

Xarici dillərin öyrənilməsinə təsir edən amillər sırasında yer alan metakoqnitiv amillərin də rolunu qeyd etmək lazımdır. C.Riçard və R.Şmidt metakoqnisya anlayışına xarici dili öyrənərkən dilöyrənənin fərdi davranış və dilbilmə səviyyəsindən məlumatlı olması, fəaliyyətinə özünün nəzarət etməsi və fəaliyyətini planlaşdırması kimi koqnitiv proseslərin dərk edilməsini aid edir [8].

Metakoqnisya şəxsin öz təfəkkürünə nəzarət etmək qabiliyyətini bildirdiyinə görə dilöyrənənin öz əqli prosesləri, fikir və düşüncələri ilə tanışlığı və onların idarə edilməsini ehtiva edir. Metakoqnisya zamanı dilöyrənən nəyi bildiyini (metakoqnitik bilik), nəyi etdiyini, necə etdiyini (metakoqnitik bacarıq) və emosional vəziyyətini (metakoqnitik duyğu) dərk edir. Metakoqnisya informasiyanın işlənilməsini tənzimləyən aşağıdakı idarəetmə proseslərindən ibarətdir:

- problemin mövcudluğunun qəbul edilməsi;
- problemin dərk edilməsi və onun həlli üçün uyğun proseslərin seçilməsi;
- strategiyanın seçilməsi;
- mental representasiyanın seçilməsi;
- əqli resursların bölgüsü;
- problemin həllinin gedişinə nəzarət;
- problemin həllinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi.

Göründüyü kimi, metakoqnisya dilöyrənənin fərdi təlim prosesini dərk etməklə əlaqəli olduğu üçün dilöyrənənin öz təlimini idarə etməsi, öz təlimini planlaşdırması, qiymətləndirməsi və prosesə daimi nəzarət etməsi nəzərdə tutulur.

Qeyd etmək lazımdır ki, təlim prosesinə göstərilən münasibət və səylər, kifayət qədər vaxtın ayrılması, əlverişli təlim mühitinin yaradılması motivasiya və digər affektiv amillərlə yanaşı xarici dilin öyrənilməsində əhəmiyyətli rola malikdir. Bu amillər xarici dillərin öyrənilməsində, həmçinin elmi və praktik cəhətləri

özündə ehtiva edən tədris materialının seçilməsini və heç də az əhəmiyyət daşımayan dilöyrədənin şəxsiyyətinin düzgün təqdim edilməsini və dilin öyrənilməsi üçün tələb olunan mühitin təmin olunmasını tələb edir. Xarici dilin öyrənilməsində dil mühitinin əhəmiyyətinə önəm verən R.Bley-Vroman vurğulayır ki, hər hansı xarici dilin tətbiq edildiyi dil mühitindən kənar öyrənilməsi həmin dilin müvəffəq şəkildə mənimsənilməsini praktik cəhətdən mümkünsüz edir; yalnız nisbi dərəcədə müvəffəq olmaqdan söhbət gedə bilər [1].

Nəzəri baxımdan xarici dillərin mənimsənilməsinə təsir edən yuxarıda qeyd etdiyimiz amillərdən asılı olmayaraq S.Kraşen, S.Qass, R.Bley-Vroman və digərləri hər bir insanın dilin mənimsənilməsinin anadangəlmə mexanizminə və spesifik koqnitiv dil sisteminə sahib olduqlarını iddia edirlər. Eyni zamanda, hər bir dilöyrənən dil bacarıqlarına və dil intuisiyasına yiyələnmək təcrübəsinə malikdir, çünki ana dilinin mənimsənməsi prosesində sonralar xarici dilləri öyrənməyə kömək edən bacarıqlar təkmilləşdirilir.

Məlumdur ki, hər bir dil özünə xas olan fonetik, qrammatik, leksik və sintaktik xüsusiyyətləri sayəsində eyni bir dil kollektivi içərisində məlumatın hiyf olunması, nəsil-dən-nəslə ötürülməsi, fikrin və tarixi mədəni dəyərlərin ifadəsi vasitəsi kimi çıxış edir. Yalnız ana dilinə yiyələnen dilöyrənin qazandığı dil təcrübəsi xarici dillərin öyrənilməsinə töhvə verməklə yanaşı müəyyən əngəlliklər yarada bilər. Dərkedilməmiş şəkildə dilöyrənən iki dili müqayisə etməyə və dilin mənimsənməsində ona kömək edə biləcək ümumi xüsusiyyətləri müəyyən etməyə başlayır.

Xarici dillərin öyrənilməsi və öyrədilməsi təcrübəsi göstərir ki, bu sahədə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında xarici dillərin ana dili ilə müqayisəli öyrənilməsi və tədqiqi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, bu yolla dilöyrətmədə daha səmərəli və uğurlu nəticələr əldə etmək olur. Dilöyrətmədə ana dili ilə müqayisənin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayan L.V.Şerba yazır: “Ana dilində nə tapsan onda hər şey sadə və öz-özünə aydındır və heç nə şübhə doğurmur. Müqayisə yolu ilə öyrənilən ikinci dil isə ana dilindəki bütün ifadə formalarını açib meydana çıxarmağa kömək edir” [14, s.44].

Ana dili və onunla əlaqəyə girən xarici dilin qarşılaşdırılması heç də həmişə uğurlu olmur. Öyrənmə prosesində ana dilinin xarici dil ilə qarşılıqlı əlaqəsi zamanı dil normaları pozulur və xarici dil ana dilinin təsirinə məruz qalaraq interferensiya ilə nəticələnir. Latın dilindən tərcümədə inter “arasında” + ferens (ferentis) “daşıyıcı”, “aparıcı” mənasını verən interferensiya termini ilk dəfə Praqa dilçilik dərnəyinin üzvləri tərəfindən işlədilmişdir.

Dil təması və ikidilliliklə yanaşı interferensiya terminindən bəhs edərkən amerikan dilçisi U.Vaynrayx interferensiyanı dil ünsiyyəti nəticəsində bir neçə dil bilən ikidillilərin nitqində dillərdən hər hansı birinin normadan kənara çıxması kimi izah edir [11].

E.Xaugen hesab edir ki, interferensiya digər dillərlə tanışlığı nəticəsində ikidilli dil daşıyıcılarının nitqində ortaya çıxan dil normalarından yayınma hallarıdır [13].

C.F.Hamers və M.H.A.Blanka görə, interferensiya danışan tərəfindən bir dilin element və qaydalarının digər dildə düzgün istifadə edilməməsidir [5].

U.Vaynrayx tərəfindən “dil interferensiyası – nitq interferensiyası” dixotomiyasının ayırd edilməsi metodik məqsədlər üçün interferensiya hadisəsinə dair araşdırmalara bir təkən verdi ki, bu da öz növbəsində, dil təmasları zamanı iki növ linqvistik təsirlərin fərqləndirilməsi ilə nəticələnmişdir: 1) bir dilin təsiri ilə digər bir dilin normalardan kənara çıxması (interferensiya); 2) təsir edən dilin öyrənilən dildə normaların pozulmasına səbəb olmaması, lakin artıq mövcud olan qanunauyğunluqları stimullaşdırması ilə müşayiət olunan köçürülmə (transferensiya).

Doğma dili Azərbaycan dili olan xarici dil öyrənənlər üçün ana dilinin interferensiyası Azərbaycan və ingilis dillərinin qrammatik sisteminin müxtəlifliyə görə feilin zaman formalarının, artiklların, sözlülərinin, ismin hallarının istifadəsi, söz sırasının düzgün müəyyənləşdirilməsi zamanı qrammatik səhvlərin edilməsinə səbəb olur. Eyni zamanda, xarici dilin mənimsənilməsinə ana dilinin mənfi təsiri ilə yanaşı, elmi ədəbiyyatda müsbət köçürülmə və ya tranferensiya adlandırılan müsbət təsirini də nəzərə almaq lazımdır ki, bu da məntiqi baxımdan onun uğurlu öyrənilməsinə kömək edən amil kimi qəbul edilə bilər.

M.Klayn transferensiyadan danışarkən, onu başqa bir dildə mövcud olan hər hansı element və ya əlamətlərin adaptasiyası adlandırır [3].

Bəzən elmi ədəbiyyatda transferensiya hadisəsi vərdişlərin qarşılıqlı əlaqəsi kimi nəzərdən keçirilərək tamamilə yeni və ya nisbətən yeni şəraitdə insana bildiklərini idrak və motor fəaliyyətində istifadə etməyə imkan verən insan psixikasının mürəkkəb hadisəsi, gizli mexanizmi kimi qəbul edilir.

Y.V.Baqramovanın təbirincə desək, “transferensiya təsir edən dilin öyrənilən dildə normaların pozulmasına səbəb olmaması, lakin artıq mövcud olan qanunauyğunluqları stimullaşdırması ilə müşayiət olunan köçürülmədir [10].

Transferensiya prosesinin həyata keçirilməsi onun xarakterini müəyyən edən daxili və xarici amillər ilə bağlıdır. Daxili amillərə istifadə edilən materialın uyğunluğu, mənimsəmə səviyyəsi, xarici amillərə isə materialının mənimsənilməsində şüurluluq, biliyin verballaşması, biliklərin mənimsənilməsi, bacarıqların formalaşdırılması və vərdişlərin inkişaf etdirilməsində motivasiyanı təmin edən köçürmənin mütləq tətbiqi aid edilir.

Transferensiya və interferensiya hadisələrinə dilin fonetik, qrammatik və leksik səviyyələrində rast gəlmək mümkündür. Xarici dilin mənimsənilməsi prosesində bu iki dil hadisəsi həm yardımçı, həm də mane olan amillər kimi çıxış edə bilər.

Xarici dilin mənimsənilməsi təlim mühiti, dilöyrədənin səriştəsi, səmərəli təlim metodlarından istifadə, təlim materialın düzgün seçilməsi, müasir texnologiyaların tətbiqi, biliyə nəzarət, eləcə də dilöyrədən və dilöyrənənin fərdi xüsusiyyətləri kimi amillərdən asılıdır. Bununla yanaşı, xarici dilin öyrənilməsində dilöyrənənin emosional vəziyyəti, münasibəti, motivasiya və narahatlıq hissi kimi affektiv amillərin də təsir imkanlarını nəzərə almaq lazımdır. Xarici dilin öyrənilməsi prosesi emosional hissələrin müşayiəti ilə xarakterizə edilir və bilik əldə etmək prosesində dilöyrənənin psixoloji durumu, təlim prosesinin yaratdığı əhval-ruhiyyə bəzən dilin mənimsənilməsi istiqamətində əldə ediləcək nəticələrin səmərəliliyinə mane olan və ya yardımçı olan amil kimi özünü büruzə verir. Bu, onunla izah

olunur ki, dilöyrənən düşünən varlıq olmaqla yanaşı, həmçinin emosionaldır. Koqnitiv nəzəriyyənin təqdim etdiyi xarici dilin öyrənilməsi mənzərəsi affektiv görünüşlə tamamlanmış hesab edilə bilər. Dilöyrənənlərin emosional vəziyyətini diqqətdən kənar saxlamaqla onların məntiqi və rəasional davranmalı və düşünməli olduqlarını əsas gətirərək xarici dilin mənimsənməsinə kömək edən ən rəasional təlim modellərini axtarmaq istəyi bəzən bizi yanlış istiqamətə yönəldir. Bu prizmadan çıxış edərək “insan fiziki və idrak subyektivi olmaqla yanaşı, ilk növbədə, emosional varlıqdır” anlamına söykənərək xarici dilin öyrənilməsində məhz bu fikrin aparıcı prinsiplərdən birini təşkil etdiyini söyləmək mümkündür.

Xarici dilin mənimsənməsində affektiv amilin nəzərə alınması dilöyrədən və dilöyrənənin psixoloji cəhətdən bərabər tərəfdaş kimi çıxış edəcəyi mühitin yaradılmasının təmin edilməsi deməkdir. Dilöyrənənlər müxtəlif şəraitin səbəb olduğu psixoloji maneələr olmadıqda xarici dilin öyrənilməsinə həvəs göstərir və bu istiqamətdə müəyyən irəliləyişə nail olurlar. Dilöyrədən dilöyrənənlərin psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə almayaraq onun üzləşdiyi çətinliklərə biganə qaldıqda və özünün emosional baxımdan qeyri sabit davranışı ilə dilöyrənənin fərdi durumuna etinasızlıq nümayiş etdirdikdə psixoloji maneələr qabarıq şəkildə özünü büruzə verir.

Aparılmış müşahidələrin təhlili göstərir ki, dilöyrədən auditoriyada təlim mühitini yaratması və ona nəzarət etməsi səbəbindən onun psixoloji xüsusiyyəti dilöyrənənin psixoloji xüsusiyyətindən daha vacibdir. Dilöyrədən axtarıcı, yaradıcı keyfiyyətlərə malik olduqda, təlimdə şüurluluğun təminində dilöyrənənlərin bilik və anlayış səviyyələrini, fərdi psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq onları düşündürücü təfəkkür fəaliyyətinə səfərbər etdikdə qarşıya qoyulmuş məqsədə daha səmərəli şəkildə nail olmaq mümkündür. Bu zaman dilöyrənənlərin fərdi xüsusiyyətlərinin də nəzərə alınması xarici dilin mənimsənməsinin səmərəliliyinin təmin edilməsində əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdəndir. Əbəs yerə deyildir ki, K.Rocers özünün “Свобода учиться ” (Öyrənmək azadlığı) adlı əsərində müəllimin əsas vəzifəsinin dilöyrənənin öyrənməsinə şərait yaratmaqdan, onu öyrənmək həvəsi ilə ruhlandırmaqdan ibarət olduğunu göstərir [12, s.82]. Bu zaman, sözsüz ki, dilöyrənənin motivasiya, xarici dil öyrənmək qabiliyyəti, özünüqiymətləndirmə, yaş həddi və hazırlıq səviyyəsi kimi fərdi psixoloji xüsusiyyətləri nəzərdə tutulur. Koqnitiv nəzəriyyəyə əsasən, dilöyrənənlər nəyi öyrəndiklərini fəal şəkildə düşündükdə və bunu etməyə hazır olub-olmadıqlarını müəyyən etdikdə öyrənməyə başlayırlar. Motivasiya insanı fəaliyyət göstərməyə sövq edən daxili meyl, təkan, hiss, güclü istək və ya ehtiyacları özündə ehtiva edən motivlər birliyidir ki, bu motivlər şəxsiyyətin fəaliyyət istiqamətini müəyyənləşdirir, həmin fəaliyyətin səmərəliliyini artırır.

Xarici dilin öyrənilməsinin üç motivini qeyd etmək olar: idrakı motiv (dili öyrənilən xalqın mədəniyyəti ilə tanışlıq), peşə ilə bağlı motiv (karyera yüksəlişi, xaricdə təhsil, elmi tədqiqatlar) və mənəvi motiv (yaxın insanların çevrəsində hörmətə layiq olmaq). H.D.Braun motivasiyanı qlobal səviyyədə (xarici dili öyrənmək istəyi), situasiya səviyyəsində (xarici dili sinifdə və ya dil mühitində öyrənmək arzusu) və tapşırıq səviyyəsində (təlim prosesində müəyyən edilmiş tapşırıq-

ları yerinə yetirmək arzusu) fərqləndirir. Motivasiyanın artmasına və ya onun azalmasına təsir edən amilləri üç növünü müəyyən etmək olar: təlim amilləri (istifadə olunan metodlar, dərslik, mətnlər, tapşırıqlar, dərsin aparılması üsulu), dilöyrənənin intellektual səviyyəsi, meylliliyi, inadkarlığı, özünüqiymətləndirmə bacarığı, dilöyrənmə strategiyasını göstərən individual amillər və stereotipləri, digər insanları anlamaq istəyi, öz doğma mədəniyyətinə göstərdiyi münasibət, etnosentrizm səviyyəsini ehtiva edən sosiomədəni amillər [2].

Qeyd etmək lazımdır ki, xarici dilin mənimsənməsi prosesində koqnitiv, metakoqnitiv və affektiv amillərin biri digərinin iştirakını şərtləndirməsi dilöyrənmə prosesinin ümumi mənzərəsinin tamlığını, bütövlüyünü təqdim edərək aşağıda göstərilən məqamların təmin olunmasında mühüm rol oynayır:

- xarici dildə dilöyrənənləri fəaliyyətə sövq edən material və tapşırıqların seçilməsi;
- narahatlıq və tələş yaratmadan yol verilmiş səhvlərin düzəldilməsi yollarının araşdırılması;
- dilöyrənənlərdə özünəgüvən, özünəəminlik və özünüqiymətləndirmə keyfiyyətlərinin inkişaf etdirilməsinin təmin edilməsi;
- dilöyrədən təşəbbüskarlığı ilə xarici dilin öyrənilməsini asanlaşdırmaq məqsədilə əlverişli şəraitin yaradılması;
- dilöyrənənin sərbəstliyinin təmin edilməsi;
- dilin üslublarından istifadə etmək bacarığının artırılması və s.

Bütün bunlara baxmayaraq, affektiv amilləri nəzərə almaqla bütövlükdə xarici dilin öyrənilməsi ilə bağlı mövcud problemlərin həllinə nail olmaq mümkünsüzdür. Xarici dilin mənimsənməsində affektiv amillərin nəzərə alınmasına məhəl qoymayan bəzi dilöyrəndələr təlimin müvəffəqiyyətliliyinin təmin edilməsini təşkil edən mühüm cəhəti diqqətdən kənar saxlamış olurlar. Xarici dil təlimi zamanı dilin mənimsənməsinə yardımçı olan amillərə üstünlük verən və dilin müvəffəqiyyətlə öyrənilməsini əngəlləyən amillərin qarşısını almağa çalışan dilöyrədən bu prosesi öz bilik və bacarıqları çərçivəsində səmərəli idrak fəaliyyətinə yönəldə bilər.

Ədəbiyyat

1. Bley-Vroman R. The Logical Problem of Foreign Language Learning. Linguistic Analysis. Linguistic perspectives on second language acquisition. Ed. By S.M. Gass & J. Schachter. – Cambridge University Press, 2015.
2. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. – Englewood Cliffs: New Jersey, Prentice-Hall, 1980.
3. Clyne, M.G. Perspectives on Language Contact Hawthorn Press. Melbourne, 1972.
4. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press 1994.
5. Hamers J.F., Blanc M.H.A. Bilinguality and Bilingualism. – Cambridge University Press, 2000.
6. Leaver B. L., Ehrman M., Shekhtman B. Achieving success in second language acquisition. Cambridge University Press, 2005.
7. Olivares-Cuhat, G. (2010) Relative Importance of Learning Variables on L2 Performance Linguistikonline, 43 (3), 99-116.

8. Richards, J., & Schmidt, R. (2013). Longman dictionary of applied linguistics and language teaching. Retrieved from: <https://doi.org/10.1108/09504121111114171>
9. Tucker, C. A. Evaluating beginning textbooks. In H. S. Madsen and J. D. Bowen. Adaptation in language teaching. Appendix 3, Rowley, Mass: Newbury 1978 pp. 219-237.
10. Баграмова Н.В. Лингвометодические основы обучения лексической стороне устной речи на английском языке как втором иностранном в педагогическом вузе.: Н.В.Баграмова. Автореф. дисс. ...докт.пед.наук. 1993. 31с.
11. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие //Новое в лингвистике. М., 1972. Вып. 6. С. 25-60.
12. Роджерс К., Фрайберг Д., Свобода учиться. Москва. Смысл. 2002.
13. Хауген Э. Языковой контакт //Новое в лингвистике. – М., 1972. – Вып. 6. – С. 61-80
14. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе. М., 1947.

Summary

Some Factors Ensuring the Efficiency of Acquisition of Foreign Language

The article deals with some factors, influencing on the process of effective learning of foreign languages. It is emphasized that although language is a social phenomenon, the process of its acquisition requires a special approach and consideration of such factors as cognitive, metacognitive and affective, the mutual presence of which represents the integrity and effectiveness of foreign language acquisition. It also emphasizes the importance of considering the role of interference and transference, internal and external factors that determine their nature.

In addition, it is highlighted that a foreign language acquisition also depends on factors, such as the learning environment, the student's competence, the use of effective teaching methods, the right choice of teaching material, the use of modern technologies, knowledge control and the student's individual characteristics.

Резюме

Некоторые факторы обеспечивающие эффективность освоения иностранного языка

В данной статье рассматриваются некоторые факторы, влияющие на процесс эффективного обучения иностранным языкам. Подчеркивается что, язык – социальное явление, процесс его усвоения требует особого подхода и учета как когнитивных, метакогнитивных так и аффективных факторов, наличие которых представляет целостность и эффективность освоения иностранного языка. Также подчеркивается важность применения интерференции и переноса, внутренних и внешних факторов, которые определяет их природу.

Кроме этого, отмечается что, овладение иностранным языком также зависит от таких факторов как учебная среда, компетентность обучаемого, использование эффективных методов обучения, правильный выбор учебного материала, использования современных технологий, контроль знаний и индивидуальные особенности учащегося.

Rəyçilər: dos. Ə.Şirəliyev, ped.f.d. J.Mehrəliyeva